

Leef geen leugens

John Mark Comer

**LEEF
GEEN
LEUGENS**

Herken en weersta
de drie vijanden die
je vrede ondermijnen

/ark media

John Mark Comer
Leef geen leugens
Herken en weersta de drie vijanden die je vrede ondermijnen

Originally published in English under the title *Live No Lies*.

Copyright © 2021 by John Mark Comer.

This edition published by arrangement with WaterBrook,
an imprint of Random House, a division of Penguin Random House
LLC. Published in association with Yates & Yates, www.yates2.com.

All rights reserved including the right of reproduction in whole
or in part in any form.

ISBN paperback 978-90-33803-031

ISBN e-book 978-90-33803-048

NUR 707

c-NUR 001

Vertaling: Marianne Locht
Ontwerp omslag: Jore Ontwerp
Opmaak binnenwerk: Gewoon Geertje

De bijbelteksten in deze uitgave zijn ontleend aan de
Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Uitgeverij Jongbloed,
Heerenveen, tenzij anders vermeld.

© 2022 UITGEVERIJ ARK MEDIA – LEEUWARDEN

Alle rechten voorbehouden.

Ark Media is onderdeel van Royal Jongbloed Publishing.

royaljongbloed.com

Inhoud

De strijd tegen de leugen	9
Een manifest voor ballingschap	15
Deel 1 – De duivel	29
De waarheid over de leugen	33
Denkbeelden als wapens	50
Dezinformatiya	76
Standhouden	98
Samenvatting	125
Deel 2 – Het vlees	127
De slavernij van vrijheid	131
‘Zijn begeerte legt hem aan banden’	149
Wat je zaait, zul je ook oogsten	168
Dus ik zeg: leef door de Geest	189
Samenvatting	211
Deel 3 – De wereld	213
De keiharde waarheid over normaal	217
Een rest	243
Samenvatting	265
Epiloog: zelfverloochening in een tijdperk van zelfvervulling	267
Appendix: een monastiek handboek voor de strijd tegen demonen	281
Dankwoord	285
Noten	289

Tijdens deze aardse pelgrimstocht kan ons leven niet vrij zijn van beproevingen, want niemand leert zichzelf kennen zonder beproevingen te hebben doorgemaakt, en niemand kan gekroond worden zonder de overwinning te hebben behaald, en niemand kan de overwinning behalen zonder te hebben gestreden, en niemand kan strijden zonder een vijand en beproevingen om te weerstaan.

Augustinus, 418

Moge God ons verlossen van de misleiding door de wereld, het vlees en de duivel.

The Book of Common Prayer, 1549

Als een experiment met psychologie, de basale instincten en het effect van propaganda is het onovertrefbaar!

Emmet Riordan tegen Orson Welles, 30 oktober 1938

De strijd tegen de leugen

Misschien ken je dit verhaal niet, maar het is echt gebeurd.

Helemaal.

Net na zonsondergang op 30 oktober 1938 zijn buitenlandse wezens Amerika binnengevallen; vertegenwoordigers van een oeroude beschaving van Mars, die kwamen om het land van de vrijheid te onderwerpen.

De eerste aanvalsgolf overspoelde Grovers Mill, een nietsvermoedend boerendorpje, niet ver van Princeton University in New Jersey en dicht bij Manhattan. Professor Richard Pierson stond op de uitkijk in het observatorium van Princeton. Hij had een uur daarvoor op Mars een uitbarsting van blauwe vlammen gezien, was ervan uitgegaan dat het een zeldzame meteorenregen was, en was vlug naar de plaats van de inslag gegaan om te kijken. Maar in plaats van stukken ruimteerots vond hij een grote, metalen cilinder in het open veld, die nog stoomde door het binnendringen van de dampkring. Van binnenuit klonken vreemde, krassende geluiden. Terwijl verslaggevers, hulpverleners en toeschouwers de plek van de inslag onderzochten, ging de cilinder open en ontvouwde zich een monsterlijk spektakel van buitenaards geweld.

Carl Phillips, een verslaggever ter plaatse, deed dit beangstigende verslag, live op CBS radio:

'Dames en heren, dit is het meest angstaanjagende wat ik ooit heb gezien ... In dat zwarte gat zie ik twee lichtgevende schijven ... Zijn dat ogen? Misschien is het een gezicht ...

Maar dat gezicht ... dames en heren, het is onbeschrijflijk. Ik kan er nauwelijks naar blijven kijken. De ogen zijn zwart en glanzen als die van een slang. De mond is V-vormig en er drupt kwijl van de vlakke, trillende lippen ...

Wat is dat? Er schiet een straal vuur uit [het wezen], recht op de naderende mannen af. Ze worden vol geraakt! Goede genade, ze staan in brand!

Nu staat het hele veld in brand. De bomen ... de schuren ... de benzinetanks van de auto's ... Het verspreidt zich overal. Het komt deze kant op.¹

Op dat moment werd de stem van Phillips abrupt afgebroken, gevolgd door een onheilspellend geruis.

Vijf lange seconden later ging de verslaggeving verder en werd de grootste angst van de Amerikanen bevestigd: aan de oostkust waren buitenaardse wezens geland. De nationale garde was ingeschakeld en mensen in Manhattan werden gewaarschuwd om te evacueren. De minister van binnenlandse zaken riep alle Amerikanen op om de strijd aan te gaan en 'de superioriteit van de mens' te verdedigen.²

Toen volgde het bericht van meerdere landingen: Chicago, en St. Louis.

Het was een chaos op straat. Stedelingen vluchtten in doodsangst. Mensen verscholen zich in kerken. Zwangere vrouwen kregen vroegtijdig weeën. Mensen pleegden zelfmoord. Winkeliers werden geplunderd. En Amerika zou Amerika niet zijn als

mensen geen wapens tevoorschijn haalden om zich voor te bereiden op een laatste strijd.

Een vrouw kwam naar binnen stormen bij een gebedsbijeenkomst in een kerk in Indianapolis en gilde: 'New York is met de grond gelijkgemaakt! Het einde van de wereld is gekomen ... Jullie kunnen maar beter naar huis gaan om te sterven.'³

Het leven zou nooit meer hetzelfde zijn.

Hoe graag alle complotdenkers ook zouden willen dat dit verhaal waar is ('de maanlanding was eigenlijk op IJsland! De koninklijke familie bestaat uit reptilians! De aarde is plat!'),⁴ het is echt een leugen.

Ik weet het, ik weet het: schokkend.

Er waren geen buitenaardse indringers. Maar al het andere is echt gebeurd.

Het was niet helemaal gelogen; het was uit de hand gelopen fictie.

Dit is het achtergrondverhaal.

De jaren dertig vormden een tumultueuze periode in Amerika. Niet alleen speculeerden veel wetenschappers dat er buitenaardse wezens op Mars leefden,⁵ dichter bij huis leefden mensen met een koortsachtige onrust. Amerika stond aan de vooravond van een oorlog met Duitsland. De economie had zich nog niet volledig hersteld van de crisisjaren en er dreigde voedselschaarste. Een paar weken eerder hadden de inwoners van New England in het noordwesten een grote orkaan doorgemaakt; de meest verwoestende storm die dat gebied ooit geteisterd had, met meer dan 700 doden en 63.000 daklozen

als gevolg.⁶ Daarbij kwam dat het donker was, de avond voor Halloween, en zo heb je een emotioneel kruitvat waar maar één vonkje bij hoeft te komen.

Toen verscheen Orson Welles ten tonele: een 23-jarige acteur en regisseur van *The Mercury Theatre on the Air*, een nieuw radioprogramma op CBS. Radio was een nog nieuwe kunstvorm en beleefde een gouden eeuw, rijp voor creatieve verkenningen en gebruik. Het was het eerste medium waarin de grenzen tussen feit en fictie, nieuws en entertainment vervaagden. En Welles was geniaal. Zijn *Mercury Theatre* werd nog maar zeventien weken uitgezonden, maar was al zeer geliefd bij de critici. Toch lukte het hem niet om een groot publiek te trekken, zoals voor veel indie-kunst geldt. Welles had geen commerciële sponsor en zijn programma werd uitgezonden op dezelfde tijd als de populairste radioshow van die tijd: *The Chase and Sanborn Hour*.

Welles wist dat hij iets drastisch moest doen, anders zou *Mercury Theatre* moeten verdwijnen. Hij kocht de rechten van de roman *De oorlog der werelden* van H.G. Wells en liet die door zijn scriptschrijver aanpassen; van een kritische analyse van het westerse kolonialisme naar een sciencefictionverhaal van een uur.⁷ De roman speelde zich af in het victoriaanse Engeland, Welles' verhaal in het moderne New Jersey.

Voor zover we weten, had Welles geen kwaad in de zin.⁸ Hier volgt de plausibelste theorie van hoe het allemaal zo mis kon lopen. De meeste Amerikanen luisterden die avond niet naar Welles' show toen die begon, maar naar het populaire *Chase and Sanborn Hour*, dat begon met een korte, komische sketch tot kwart over acht. Dus rond 20.16 uur draaiden een heleboel mensen aan de knop van de radio en hoorden tot hun schrik een realistisch klinkend nieuwsbericht, dat er in het oostelijke kustgebied chaos was uitgebroken. Er was zelfs een nooduit-

zending met een acteur die de stem van president Franklin D. Roosevelt bijna perfect nadeed.⁹ Omdat er onrust was in Europa, waren mensen eraan gewend dat radioshow's werden onderbroken met belangrijke 'slecht nieuwsberichten'. Veel laatkomers dachten dat het een Duitse invasie was met een of ander geavanceerd wapen. De verschrikking van het Duitse gifgas uit de Eerste Wereldoorlog lag de mensen nog vers in het geheugen.

Zoals je kunt verwachten, gingen de mensen helemaal door het lint.

Hoe ver de hysterie reikte, is niet meer te achterhalen. De volgende ochtend stond er in de *New York Times* een groot artikel op de voorpagina, waarin het een 'golf van massahysterie' werd genoemd.¹⁰ De *New York Daily News* kopte: 'Nepoorlog jaagt burgers angst aan', in hetzelfde lettertype als meestal gebruikt wordt voor de aankondiging van een echte oorlog.¹¹ Adolf Hitler gaf zelfs commentaar op het drama, en merkte de vermeende paniek aan als 'een bewijs voor de decadentie en de corrupte staat van de democratie'.¹²

Welles vreesde dat zijn carrière voorbij was. De publiciteit leverde hem echter een droomcontract in Hollywood op. Elke vorm van publiciteit is welkom, wordt weleens gezegd. Drie jaar later schreef en regisseerde Welles *Citizen Kane*; een film die door sommige critici de beste film aller tijden genoemd wordt. Welles speelde er zelf de hoofdrol in.

Waarom vertel ik dit bizarre verhaal?

Ik vind het een treffende metafoor voor het onderwerp van dit boekje. Ik weet dat je tijd kostbaar is, dus ik kom meteen ter zake.

We zijn in oorlog.

Niet met marsmannetjes, maar met een vijand die veel gevaarlijker is: leugens. In *The War of the Worlds* is de vijand het product van een overactieve verbeelding, maar in dit geval is het geen vals alarm. Onze vijand is echt.

Een manifest voor ballingschap

Oké, wacht even. Na een inleiding vol militaire metaforen verwacht je nu misschien een tirade over de achteruitgang van de westerse beschaving en de dreigende apocalyps, een oproep om je te bewapenen (wij tegen hen), een uitstapje in de cultuurstrijd ...

Haal even diep adem.

Zo'n boek is dit niet.

Sinds de Amerikaanse Burgeroorlog is Amerika erger verdeeld dan ooit, en het laatste wat we nodig hebben, is meer olie op het vuur. Ik wil alleen maar benoemen hoe het voelt om in onze tijd en cultuur Jezus te volgen, en daar kan ik geen betere metafoor voor vinden: het voelt als oorlog in je ziel.

We voelen voortdurend het conflict. Niet alleen van buitenaf, in de cultuur of door de digitale nieuwsberichten, maar ook van binnenuit, in ons hoofd en ons lichaam. Een soort innerlijk getouwtrek waarvan we emotioneel uitgeput raken en geestelijk leeg. Het vreet aan onze ziel.

Op papier gaat alles prima. Ik woon in een mooi huis in een fijne stad met de beste koffie ter wereld. Ik werk als predikant. Ik heb de vrijheid om mensen te onderwijzen in de weg van Jezus, voorlopig tenminste. Mijn kinderen en ik hebben zelfs

de luxe dat we met de hond naar het park kunnen lopen en onderweg een ijsje kunnen eten.

Waarom voel ik me dan zo moe? Versleten? Niet lichamelijk, maar in mijn hoofd.

Waarom voel ik me zo gehavend en gekneusd?

Waarom voelt het alsof elke dag een strijd is om te blijven geloven, om Jezus te blijven volgen?

Ik heb een idee: misschien omdat het echt een strijd is.

Onze generatie voelt zich slecht op haar gemak met militaire metaforen, wat betreft het geloof. Wij zien het volgen van Jezus liever als een reis of een levensstijl dan als een strijd. Maar onze geestelijke voorouders waren niet zo terughoudend met oorlogstaal. Zij waren veel realistischer in het benoemen van de geestelijke strijd dan wij dat nu zijn. Eeuwenlang gebruikten onderwijzers van Jezus' leer een term die tegenwoordig niet meer wordt gebruikt: de drie vijanden van de ziel.

De wereld.

Het vlees.

En de duivel.¹

Zij zagen de drie vijanden van de ziel als buitenaardse indringers uit de hel en een soort 'contra-drie-eenheid' tegenover God zelf.

Hoewel de woorden 'de wereld, het vlees en de duivel' niet door Jezus of de schrijvers van het Nieuwe Testament worden

samengevoegd, zijn de losse woorden en categorieën wel bijbels.² Als je de brieven van de apostel Paulus leest, zie je dat hij het volgen van Jezus regelmatig vergelijkt met een strijd.³ Een van Paulus' bekendste uitspraken: 'Strijd de goede strijd van het geloof.'⁴ Hij zei tegen de Efeziërs: 'Bekleed u met de hele wapenrusting van God, opdat u stand kunt houden tegen de listige verleidingen van de duivel.'⁵ En hij bad dat hun voorganger Timotheüs 'de goede strijd' zou strijden.⁶ Daarbij merkte hij op dat we niet te strijden hebben 'tegen vlees en bloed, maar (...) tegen de geestelijke machten van het kwaad',⁷ en verkondigde hij dat 'de wapens van onze strijd' niet van de wereld zijn, 'maar krachtig door God, tot afbraak van bolwerken'.⁸

Voor een gemeente die gewend was aan het leven en de leer van een rabbi die geen geweld gebruikte, druiste dit taalgebruik in tegen hun gevoel. Jezus koos ervoor uit liefde te sterven voor zijn vijanden, in plaats van hen te doden in de strijd.

Toch gebruikten de schrijvers van het Nieuwe Testament en de vroege kerkvaders en -moeders – die tot de vierde eeuw bijna allemaal pacifist waren⁹ – regelmatig deze oorlogsbeeldspraak om het geloofsleven te beschrijven. Hoe vreemd deze taal ons tegenwoordig ook in de oren klinkt, toch wil ik bepleiten dat de menselijke ervaring op deze manier beter omschreven wordt dan zoals wij die in ons wereldse tijdperk proberen uit te drukken.

Zelfs in de kerk hebben velen deze beeldspraak afgedaan als overblijfselen van de premoderne tijd.

We lachen om de duivel als een premoderne mythe, die net zomin bestaat als Sinterklaas of de kerstman.

We krabben ons eens achter de oren bij de nieuwtestamentische uitdrukking 'het vlees', in een sensuele cultuur waarin iets goed is als het goed voelt.

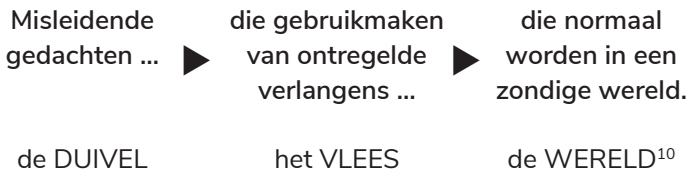
En als wij 'de wereld' horen, zien we een straatpredikant voor ons, die met spuugbelletjes op zijn kin in een park door een megafoon staat te schreeuwen over het gevaar van hardrock en over de opname die op handen is.

Bewust of onbewust verwerpen we deze begrippen. Maar dan vragen we ons af waarom we vanbinnen een voortdurend getouwtrek voelen, waardoor we geen rust ervaren. En we begrijpen niets van de chaos in het nieuws. Waarom is het zo'n puinhoop in de wereld? Waarom is mijn eigen leven een puinhoop?

Ik wil in dit boek de drie aloude vijanden van onze ziel een modern jasje geven. Het is niet moeilijk om te lachen om deze oude begrippen, maar ik geloof dat de wereld, het vlees en de duivel ook nu nog springlevend zijn, en ons scepticisme draagt ertoe bij dat ze een chaos veroorzaken in ons hart en onze maatschappij.

Laat me echter duidelijk zijn: de strijd tegen de drie vijanden van de ziel wordt niet geleverd met vuurwapens en bommen. Het is geen strijd tegen andere mensen. We moeten strijden tegen leugens. En het probleem is niet zozeer dat we liegen, maar dat ons leven een leugen is. We laten onwaarheden over de werkelijkheid toe in ons lichaam, en onze ziel gaat eraan kapot.

Dit is mijn theorie: als volgelingen van Jezus zijn we in oorlog met de wereld, het vlees en de duivel. De strategie van deze drie vijanden is de volgende:

Tweeënhalf duizend jaar geleden gaf de Chinese militair strateeg Sun Tzu in *De kunst van het oorlog voeren* het volgende scherpzinnige advies: 'Ken uw vijand.'¹¹ Dat is het doel van dit boek: onze vijanden ontmaskeren en een strategie ontwikkelen om terug te vechten. *Vive la résistance*.

Degenen die nu op zoek zijn naar het bonnetje om dit boek te kunnen retourneren, wil ik uitnodigen je oordeel nog even op te schorten. Geef me nog een paar bladzijden om je over te halen.

We zijn het waarschijnlijk met elkaar eens dat het niet best gesteld is met onze wereld. In mijn land worden de afgelopen jaren gekenmerkt door maatschappelijke onrust, een algemene verontwaardiging online, en een wijdverbreide teleurstelling over de status quo. De pijn van 2020 bracht een van de grootste protestbewegingen in de Amerikaanse geschiedenis voort. En hoe graag we iets of iemand anders ook de schuld willen geven – of dat nu de liberalen of conservatieven zijn, Antifa of de Proud Boys, of andere groeperingen voor wie we bang zijn of aan wie we een hekel hebben – we weten allemaal dat er iets mis is met onszelf, iets diep vanbinnen.

De oorlog raast maar voort, maar velen voelen zich als een soldaat met een oorlogsneurose; verloren en verdwaasd in de chaos van het strijdtoneel. Onze generatie heeft te maken met drie grote verschuivingen in de westerse cultuur.¹²

De eerste is die van de meerderheid naar de minderheid.

Hoewel 49 procent van de millennials en 65 procent van het totale aantal volwassenen in Amerika zich in landelijke enquêtes nog steeds identificeert als christen – waarbij opgemerkt moet worden dat we per jaar wel miljoenen jonge mensen kwijtraken¹³ – blijkt uit een recente analyse door de Barna

Group (een christelijke denktank) dat het aantal oprechte volgelingen onder de jongvolwassenen slechts 10 procent is.¹⁴

Ja, 10 procent.

Dat is een landelijk gemiddelde. In seculiere steden als Portland, waar ik woon, is dat percentage waarschijnlijk veel lager.

Hoewel de kerk geen etnische minderheid is (dat is belangrijk om even uit te leggen), zijn we wel een ideologische minderheid. Als volgelingen van Jezus zijn ons wereldbeeld, onze normen, waarden en gebruiken steeds minder goed te verenigen met die van de cultuur waarin we leven. We staan voortdurend onder druk, zowel van links als rechts, om ons aan te passen en de massa te volgen.

De tweede verschuiving is van een eervolle naar een schandelijke positie.

Loop maar eens door het centrum van een grote Amerikaanse stad, en kijk naar de gebouwen. Overal zijn bijbelteksten gegraveerd. Ons land was zo doordrongen van de christelijke kijk op de wereld, dat die in de vroege architectuur letterlijk in steen gebeiteld werd.

En hoewel ons land ook gevormd is door vele ongodsdienstige denkers, vormden volgelingen van Jezus de basis van onze cultuur. Veel regeringsleiders waren christen, de prestigieuze 'Ivy League'-universiteiten waren oorspronkelijk christelijke scholen, en veel intellectuelen, wetenschappers en kunstenaars geloofden in Jezus. Dominees stonden hoog in aanzien. De kerk bekleedde een ereplaats in de maatschappij.

Als er nog weleens aan die tijd gedacht wordt, is het niet meer dan een vage herinnering.